

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-08-28

Diarienummer N163-0092/22

Handläggare

Lena C Carlsson, Marcus Backsten,

Telefon: 031-365 30 23

E-post: marcus.backsten@socialnordost.goteborg.se

Uppdrag att analysera klimateffekternas påverkan och nominering av åtgärdsbehov till stadens kommande klimatanpassningsplan

Förslag till beslut

Socialnämnd Nordosts godkänner förvaltningens förslag avseende åtgärdsbehov till det fortsatta arbetet med stadens klimatanpassningsplan.

Sammanfattning

Socialförvaltningen Nordost har fått i uppdrag från Kommunfullmäktige att analysera klimateffekternas påverkan och konsekvenser för sin verksamhet samt identifiera och nominera åtgärdsbehov till stadens kommande klimatanpassningsplan. Analysen har inledningsvis avgränsats till scenarierna skyfall och värmebölja.

Ett förändrat klimat kommer att få betydande konsekvenser för miljön och leda till stora utmaningar för befintliga samhällsstrukturer. Staden som verksamhetsutövare och fastighetsägare behöver säkerställa att det finns en ändamålsenlig planering för att omhänderta samhällsstörningar relaterade till extremväder. Socialnämnd Nordost bedriver samhällsviktig verksamhet som måste upprätthållas under en samhällsstörning.

Socialförvaltningen har i samförstånd med stadsfastighetsförvaltningen gjort en avgränsning som innebär att socialförvaltningen i detta skede inte har granskat sina lokaler.

Nominerade åtgärder

Internt inom förvaltningen behöver vi:

- Ta fram rutiner för hur vi ska förmedla vädervarningar så att informationen sprids i ett tidigt skede och åtgärder hinner vidtas.
- Vi behöver säkerställa att kontinuitetsplaner finns på plats och är uppdaterade och kända.
- Tillsammans med Stadsfastighetsförvaltningen se över om det behövs en ändrad kravställning för fastigheter där det bedrivs samhällsviktig verksamhet.

Identifierade åtgärder som överskrider förvaltningens mandat och/eller budget eller som behöver samordnas på staden nivå eller lyftas regionalt/nationellt är:

- Slussar vid havsinlopp, översvämningsskydd samt vattenuppsamlingsplatser.
- Säkerställa att förvaltningar vars verksamhet är kritisk för andra/övriga förvaltningar inom staden har god kontinuitetsplanering.

- Grönska/planteringar i samhället.
- Olika sorters skydd som ger skugga på exempelvis torg.
- Vatten i stadsmiljön, tex fontäner.
- TBE vaccinering av anställda då sannolikheten att drabbas av fästingburna infektioner ökar vid värmebölja.

Uppdraget ska återrapporteras till kommunstyrelsen senast kvartal 3 2023.

Klimatanpassningsplanen kommer att återrapporteras till kommunfullmäktige senast kvartal 2 2024.

Bedömning ur ekonomisk dimension

De åtgärder som identifierats utifrån analysen av scenarierna skyfall och värmebölja och som nämnden har egen rådighet över bedöms kunna hanteras under befintlig budget. Om nämnden tilldelas ytterligare ansvar vid en samhällsstörning kan kostnader tillkomma som inte är budgeterade för i dagsläget.

De samhällsekonomiska kostnaderna för att inte klimatanpassa stadens verksamheter är stora och svåra att beräkna. Förutom de rent personliga kostnaderna för klienter som påverkas av störningar i den samhällsviktiga verksamheten tillkommer exempelvis kostnader för förstörd infrastruktur, IT och skador på byggnader

Bedömning ur ekologisk dimension

Klimatanpassningsarbetet kan ge samordning och synergieffekter med miljö och klimatprogrammet. Med hjälp av klimatanpassningsplanen kan staden stå bättre rustad för ett förändrat klimat och de konsekvenser det för med sig. I ett längre perspektiv kan det ge ett fungerande samhälle för kommande generationer.

Bedömning ur social dimension

Socialnämnd Nordost har i egenskap av socialnämnd det yttersta ansvaret att individer får den hjälp och det stöd de behöver inom nämndens verksamhetsområde. Den lagstadgade verksamheten bedöms samhällsviktig och måste kunna bedrivas oavsett samhällsstörning.

Värmebölja är den, i Europa, enskilt största faktorn när det kommer till negativa effekter på folkhälsan. Vissa grupper är mer sårbara för värme än andra, exempelvis äldre, små barn, sjuka, överviktiga, gravida eller personer med funktionsnedsättning.

Personer med sämre ekonomiska förutsättningar kan i händelse av värmebölja eller skyfall få svårare att ta sig till svalare platser. Det samma gäller för personer med begränsat socialt kontaktnät samt personer med fysiska eller psykiska nedsättningar.

Förtätning av staden och trångboddhet är försvårande faktorer att ta hänsyn till när det kommer till värmebölja.

Samverkan

Information i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) 19 september 2023.

Ärendet

Socialnämnd Nordost har analyserat klimateffekternas påverkan och konsekvenser för sin verksamhet, samt identifierat och nominerat åtgärder till stadens kommande klimatanpassningsplan. De miljöeffekter som inledningsvis har analyserats är skyfall och värmebölja.

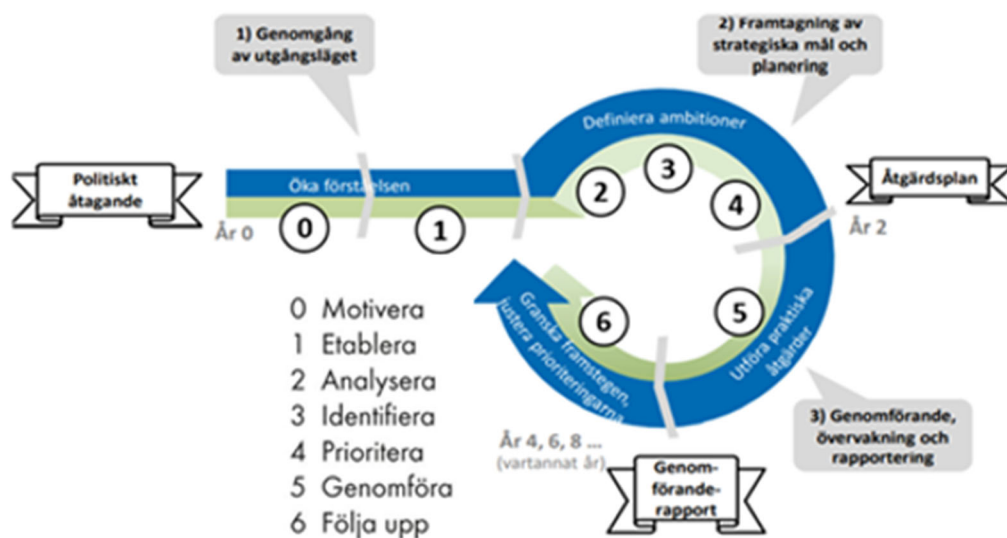
Inlämning av arbetsmaterial ska ske till stadsledningskontoret den 15 augusti och nämndbehandling 30 september 2023.

Beskrivning av ärendet

Gemensam och cyklisk process för stadens klimatanpassningsplan

I kommunfullmäktiges budget för 2022 fick kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram en klimatanpassningsplan för staden. En genomgång av nuläget pekade på behov av ett övergripande och gemensamt anpassningsarbete. Staden saknade en heltäckande bild av åtgärdsbehovet ute i verksamheterna och därmed för staden som helhet. En snabb kunskapsutveckling inom området innebär också att det finns en reell risk att ”fel” och att ej koordinerade åtgärder tas fram vilket kan leda till ”missanpassningar”. Det klimatanpassningsarbete som redan pågår behöver fångas in och knytas till en samlad process för staden.

Utgångspunkten är därför en cyklisk process som gör det möjligt att löpande integrera ny kunskap, identifiera behov och hantera osäkerheter och förändrade förhållanden (se figur nedan). Processen innebär ett stegvist arbete med att *analysera riskerna, identifiera åtgärdsbehov, ta fram och besluta om prioriterade åtgärder, genomföra åtgärderna, samt följa upp* och vid behov justera processen inför nästa cykel.

Klimatanpassningsplanen blir i denna process att likställa med en åtgärdsplan innehållande de insatser som kommunen behöver prioritera, besluta om och genomföra i ett successivt anpassningsarbete. Planen blir återkommande och kan justeras och utökas över tid i takt med att beslutade åtgärder genomförs och arbetet följs upp.

För att bedöma vilka insatser som behövs och var dessa gör mest nytta för helheten, behöver arbetet ske växelvis; ett analys- och bedömningsarbete ute i verksamheterna och en central samordning och prioritering av åtgärderna under ledning av kommunstyrelsen.

Uppdrag till nämnder och styrelser i framtagande av planen

Klimatanpassningsarbetet behöver omfatta samtliga av stadens verksamheter inklusive staden som fastighetsägare. Förvaltningar och bolag behöver ta ett brett grepp i frågan och bedöma hur väl rustade de står för ett förändrat klimat utifrån de utmaningar det innebär för just deras verksamhet. Ytterst är anpassningsförmågan en kvalitetssäkring av verksamhetens uppdrag.

För att säkra framdrift i arbetet med planen beslutade kommunfullmäktige om ett uppdrag till stadens nämnder och styrelser *att analysera klimateffekternas påverkan och konsekvenser för sin verksamhet, samt identifiera och nominera åtgärdsbehov till planen*. Uppdraget ska återrapporeras till kommunstyrelsen senast kvartal 3 2023.

Verksamheternas åtgärdsbedömningar ska ses som förslag till åtgärder som sammantaget utgör ett underlag för kommande steg *att prioritera åtgärder till planen*. Under ledning av kommunstyrelsen kommer ett sammanhållet arbete med åtgärderna genomföras under hösten 2023 för att få fram de åtgärder som är gemensamma och prioriterade för staden som helhet.

Uppdraget till nämnder och styrelser ska ses som startskott för ett aktivt och långsiktigt anpassningsarbete, ett arbete som behöver bedrivas verksamhetsnära och cykliskt och som succesivt byggs upp i och med framtagandet av planen och kommande planer.

Klimatanpassningsplanen kommer att återrapporeras till kommunfullmäktige senast kvartal 2 2024.

Socialförvaltningarna har i samförstånd med stadsfastighetsförvaltningen (SFF) gjort en avgränsning som innebär att socialförvaltningen i detta skede inte har granskat sina lokaler och hur de eventuellt skulle påverkas av scenarierna i analysen.

Socialförvaltningen har i stället fokuserat på sin samhällsviktiga verksamhet, och analysen utgår från risken att kritiska beroenden påverkas oavsett eventuell påverkan på förvaltningens fastigheter.

Socialförvaltningarna har i samtal med SFF enats om att en sammanföring av klimatanalyserna för fastighet (SFF) respektive samhällsviktig verksamhet (socialförvaltningarna) bör nomineras som åtgärd i det framtida arbetet för att identifiera om och i så fall var eventuella klimatanpassningsåtgärder särskilt bör prioriteras.

Förvaltningarna ser att man framöver kommer behöva samarbeta vid exempelvis nyinhyrning. Tillsammans bör man se över om det behövs en ändrad kravställning för

fastigheter där det bedrivs samhällsviktig verksamhet som är känsligt för händelser kopplat till effekter av klimatförändringar.

Skyfall

SMHI:s definition av skyfall är när det faller minst 1 mm regn på en minut eller minst 50 mm på en timme

Skyfall kommer att bli allt vanligare i takt med klimatförändringarna och den ökade medeltemperaturen som förändrar nederbördsmönstren. Stora mängder regn kan snabbt leda till översvämningar.

På kartunderlag kan vi se att förvaltningen inte bedriver verksamhet som klassas som samhällsviktig på adresser som riskerar att drabbas av översvämning i händelse av skyfall. Dock kan förvaltningen drabbas på annat vis, exempelvis genom att personal får svårare att ta sig till sin arbetsplats om de stora lederna är översvämmade eller om kollektivtrafiken påverkas.

Nominerade åtgärder skyfall

Förvaltningen har identifierat och nominerat ett antal åtgärder att vidta för att minska konsekvenserna av skyfall.

Internt inom förvaltningen behöver vi:

- Ta fram rutiner för hur vi ska förmedla vädervarningar så att informationen sprids i ett tidigt skede och åtgärder hinner vidtas.
- Vi behöver säkerställa att kontinuitetsplaner finns på plats och är uppdaterade och kända.
- Tillsammans med Stadsfastighetsförvaltningen se över om det behövs en ändrad kravställning för fastigheter där det bedrivs samhällsviktig verksamhet.

Identifierade åtgärder som överskrider förvaltningens mandat och/eller budget eller som behöver samordnas på staden nivå eller lyftas regionalt/nationellt är:

- Slussar vid havsinlopp, översvämningsskydd samt vattenuppsamlingsplatser.
- Säkerställa att förvaltningar, vars verksamhet är kritisk för andra/övriga förvaltningar inom staden, har god kontinuitetsplanering.

Värmebölja

Effekterna av värmeböljor är komplexa och hur allvarliga konsekvenserna blir beror på tillgång till vatten, luftkonditionering och svala områden som parker och grönska i staden. Enligt SMHI definieras en värmebölja av en sammanhängande period av minst fem dagar där temperaturen överstiger 25 grader. En markant ökning av dödligheten uppstår vid 26 grader.

Värmeböljor kommer i framtiden att bli både kraftigare och vara längre. Till 2080-talet förväntas medeltemperaturen i Sverige stiga med tre till fem grader jämfört med åren

1960–1990. Extremt varma tillfällen (35 grader), som hittills inträffat i genomsnitt vart tjugonde år, kan i slutet av århundradet inträffa vart tredje till vart femte år enligt beräkningar från SMHI.

Under värmeböljor kan halten av luftföroreningar i städer öka då de ofta sammanfaller med inversioner. Extra känsliga för luftföroreningar är barn, äldre och sjuka. Värmeöar är ett fenomen som förstärker temperaturen i urbana områden med fyra till sju grader. Idag bor 87% av Sveriges befolkning i städer/urban miljö.

En annan effekt av värmeböljor är att det kan bli svårt för vår personal att ta sig till arbetsplatsen. För förvaltningen är det därför viktigt att ha uppdaterade kontinuitetsplaner för hur vi ska agera och prioritera vid större personalbortfall eller andra konsekvenser av värmeböljor. Vi behöver också planera för hur vi snabbt sprider information till personer som är extra sårbara, gällande var de kan få stöd och hjälp.

Åtgärder värmebölja

Förvaltningen har identifierat och nominerat ett antal åtgärder att vidta för att minska konsekvenserna av värmebölja.

Internt inom förvaltningen behöver vi:

- Ta fram rutiner för hur vi ska förmedla vädervarningar så att information sprids i ett tidigt skede och åtgärder hinner vidtas.
- Vi behöver säkerställa att kontinuitetsplaner finns på plats och är uppdaterade och kända.
- Tillsammans med Stadsfastighetsförvaltningen se över om det behövs en ändrad kravställning för fastigheter där det bedrivs samhällsviktig verksamhet.

Identifierade åtgärder som överskrider förvaltningens mandat och/eller budget eller som behöver samordnas på staden nivå är:

- Grönska/planteringar i samhället.
- Olika sorters skydd som ger skugga på exempelvis torg.
- Vatten i stadsmiljön, tex fontäner.
- TBE vaccinering av anställda då sannolikheten att drabbas av fästingburna infektioner ökar vid värmebölja.
- Säkerställa att förvaltningar, vars verksamhet är kritisk för andra/övriga förvaltningar inom staden, har god kontinuitetsplanering.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att nominerade åtgärder är ändamålsenliga för att minimera riskerna vid samhällsstörningar i form av skyfall och värmebölja.

I händelse av allvarliga samhällsstörningar som skyfall och/eller värmebölja är det sannolikt att anta att inte hela förvaltningens personalstyrka har möjlighet att ta sig till sin arbetsplats, samtidigt som arbetsbördan för stadens socialförvaltningar kan förväntas öka. Det i sin tur kan innebära att förvaltningen tvingas prioritera verksamhet som bedöms

vara samhällsviktig. Det är en aspekt som staden behöver ha med sig när man fördelar ut tillkommande uppdrag i händelse av samhällsstörningar.

Socialförvaltning Nordost

Fredrik Johansson
Förvaltningsdirektör

Lena Carlsson
Tf avdelningschef